

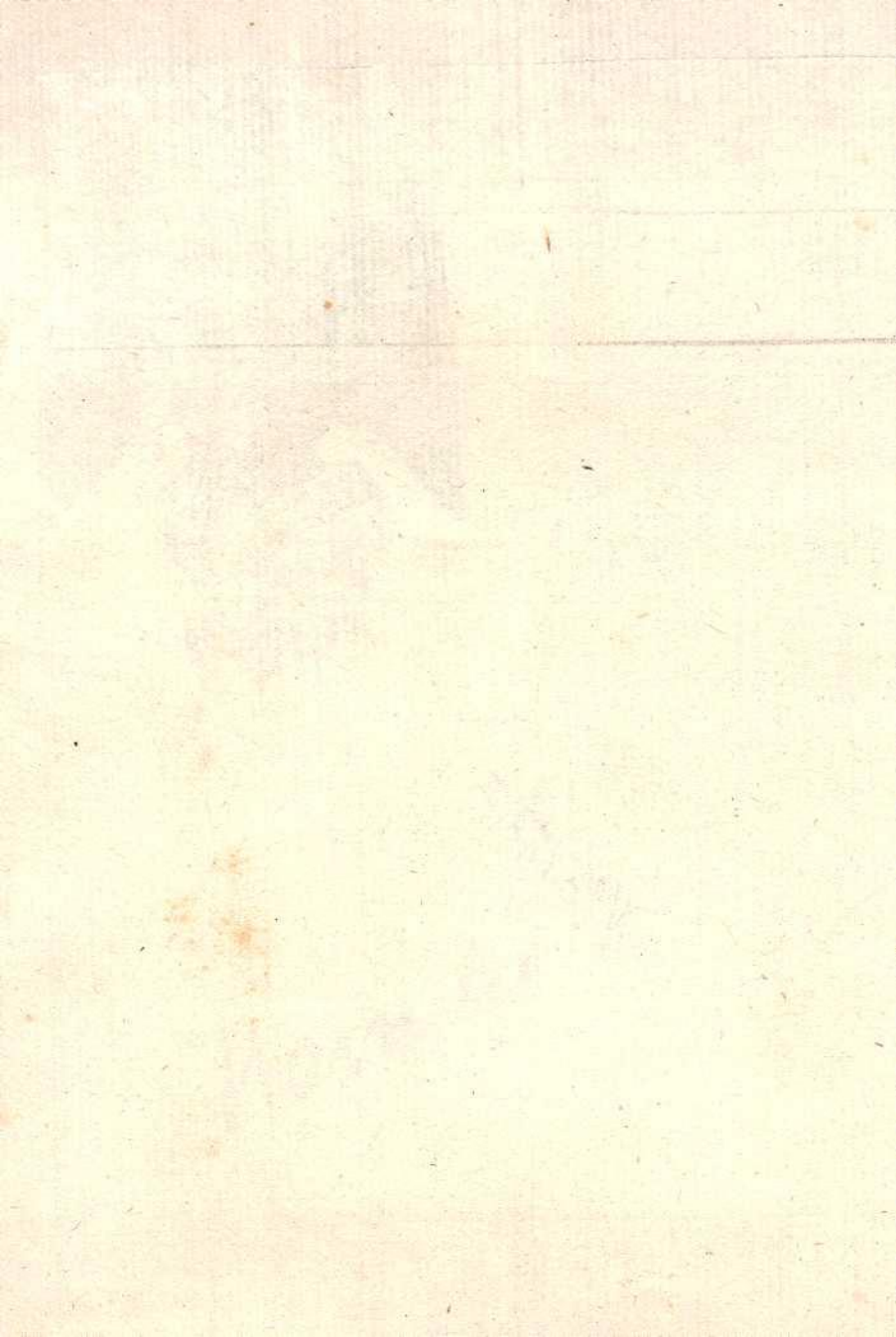
Hain 409 -

A. 4. 2 (87) y. Allen
Lansdowne

In conversation: Coloque (Maurice)
Atwin 40g. Col. in talk - 24

Insects - 1304.

No = 178 =

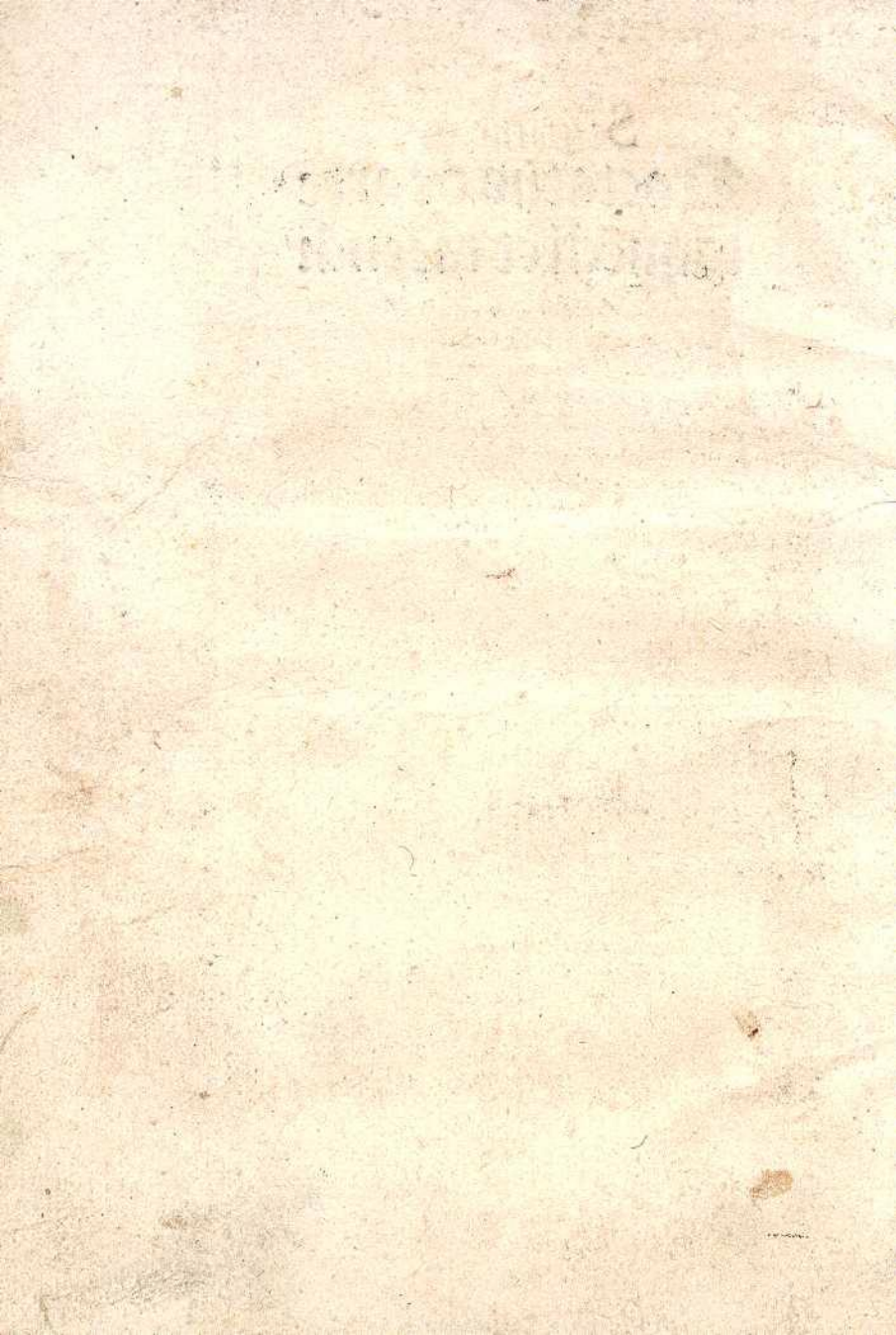

8-

Sequitur
**Tractatus de arte
loquēdi et tacendi**

238

238
—————

De modo Loquendi.

Compendiosus tractatus de arte loquendi et tacendi
multum utilis attendere volentibus.

Moniam in dicen

Quo multi errant. nec est aliquis. qui linguam suam ad plenum valeat domare. beato Jacobo hoc testante. qui dicit. Natura bestiarum et serpentium. volucrum et ceterorum domat a natura humana. sed linguam nemo domare potest. Ego Albertanus breuem doctrinam super dicendo atque tacendo vno versiculo comprehensam tibi filio meo Stephano tradere curavi. fuscus hic est. Quis. quid. cui. dicas. cur. quando. quomodo. requiras. Verum quia hec verba in hoc fusculo comprehensa ponderosa sunt et generalia. et generalitas parit obscuritatem. ut ff. de iur. fil. l. ita fidei Ideo illa exponere ac pro modulo scientie mee (licet non ad plenum) proposui delucidare Tu igitur fili carissime cum loqui desideras a temetipso incipere debes ad exemplum galli. qui antequam cantet ter se curas percutit in principio. Itaque antequam spiritus ad os tuum verba producat. temetipsum et omnia verba in hoc fusculo posita requiras. dico tibi ut non solum queras a teipso. sed requiras id est iterum queras. nam istud reiteratione denotat. ut dicas requiras id est iterum queras. sicut cum repetere dicitur quis hoc est iterum petere. ita requirere dicitur quis. id est iterum querere

Quis es. qui loqueris. ha bet quinque puncta.

Primum punctum.

Quod requires in animo tuo quis es qui loqui velis. utrum istud dictum ad te pertineat vel non. Si non illi dicto te immiscere non debes. sicut cum per legem. Culpa est immiscere rei ad se non pertinenti. ut dicit regula iuris. Ita culpa est loqui istud quod ad se non pertineat Unde salomon in proverbibus dixit. Sicut qui apprehedit aur

Demodo. Loquendi

ribus canem. ita qui transit et impatiens committitur alterius
rixe. Et ihesus filii sydrac dixit. De ea re (que te non molestat)
ne certaueris. unde quidam. Quod te non tangit hoc te nullatenus
angit. que res tibi summope notanda est. quoniam si de re-
bus ad te non pertinentibus minime curaueris. magnam cordis et
animi tranquillitatem tibi comparabis. quod egregie dicit me-
trista quidam. Pacificat multum de paucis sumere cultu.

Secundum punctum.

Requiras teipsum a teipso. an aliqua perturbatio sis
captus. scilicet ira odio vel inuidia. aut sis ab omni-
bus passionibus alienus. Nam si turbatus animus
tuus fuerit a loquendo abstinere debetis. et motus
animi conturbatos cohibebis. Ait enim tullius. Virtus est cohibere
motus animi turbatos. ac appetitus obediētes efficere ratio-
ni. et ideo tacere debet iratus. quia ut ait seneca. Iratus nihil
nisi criminis loquitur. quare dicit Latho. Iratus de re incerta
contendere noli. Ira impedit animus ne possit cernere verum. Et
alius dixit. Lex videt iratum. iratus non videt illam. unde et
Quidius dixit. Vince animum iramque tuam. qui cetera vin-
cis. Inde et tullius dicit. Ira procul absteum qua nil recte fie-
ri nil considerari potest. Que in aliqua perturbatioe sunt ea nec con-
stanter fieri possunt. nec ab his qui absunt approbari. Video
ergo quanta mala faciunt in homine passiones iste. ira odium in-
uidia amor tristitia libido. Ait enim Salusti. omnes homines
(que de re dubijs consultat) ab odio amicitia. ira atque misere-
cordia. vacuos esse decet. Quoniam non facile animus prouidet
verum. vbi hec officunt. quare animus his passionibus tur-
batus non verum videt. quia sibi morbi animi ipsum execantes.
quod egregie testatur Petrus alfonsius. dicens. Natura hoc
habet humana. ut animo quoque perturbato in vero falsoque dis-
cendo discretionis careat oculo. Et si de ira iratoque atque iracundo
scire volueris. lege in libro que composui de amore et dilectione
dei et aliarum rerum de forma vite. in titulo de amicitia iracundi ho-
minis vitanda. Etiam certe cauere debes ne voluntas dicendi inuicem
se moueat atque ad dicendum inducat quod appetit tuus rationi non con-
sentiat. Ait enim salomō. Sicut urbs patiens et sine muroz am-
bitu. ita vir qui non potest cohibere spiritum suum in loquendo

Et tacendi.

Inde etiam dici consuevit. Tacere qui nescit loqui nescit. Nescit ergo stultus loqui quia tacere nescit. Nam et quidam sapiens interrogatus cur tantum taceret. an quia stultus esset Respondit. Stultus tacere non potest. Alibi salomon dixit. Aurum tuum et argentum tuum consta. et verbis tuis facito stateram et imponi ori tuo frenos rectos. Et attende ne forte labaris in lingua. et sit casus tuus insanabilis in morte. Et iterum idem ait. Qui custodit os suum custodit animam suam. Qui autem inconsideratus est ad loquendum sentiat mala. Etiam Latho dixit Virtutem primam puto compescere linguam. Proximus ille deo. qui scit ratione tacere.

Tercium punctum

Requiras teipsum. et a teipso in animo tuo recogites. quos es qui alium reprehendere vis. vel alijs dicere. vel utrum de simili dicto vel facto valeas reprehendi. Nam dixit beatus Paulus in epistola ad romanos Inexcusabilis es o homo qui iudicas alium. nam teipsum condempnes. si eadem agas que iudicas Et in eadem epistola subdit Qui ergo alius doces teipsum non doces. qui predicas non furandum furaris. qui dicis non mechandum mecharis. qui abhominas ydola sacrilegium facis. deum inhonoras. Et Latho dixit Que culpare soles ea ne tu feceris ipse. Turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum. Nam bene dicere et male operari nihil aliud est quam se propria voce damnare. ut Augustinus ait. Et alibi idem Latho ait Alterius dictum vel factum ne carpseris unquam. Exemplo simili. ne te derideat alter. Unde Gregorius ait Qui bene docet et male viuunt qualiter damnari debet diu instittuit Priusquam igitur alium culpes a vicijs similibus innocens esse cures. Quod idem Gregorius confirmauit dicens. Qui alium arguit a peccatis. a peccatis debet esse alienus. Exemplo christi. qui mulierem in adulterio deprehensam absoluit et liberauit a pessimis iudeis. qui accusabant et iudicabant peccatricez cum ipse met scelerosissimi forent Terreantur hic iudices fornicarij. adulteri auari iniusti. tam spirituales quam seculares. De quibus ait salomō. Iudicium durissimum fiet his qui presunt Et sequitur. quoniam potentes potenter tormenta patientur

Quartum punctum

Demodo Loquendi

R Equiras a teipō intra te quis es qui dicere velis. Utrum bene doctus vel indoctus. Etiam quod dicere velis bene sapias. alioquin bene dicere nō valet. Nam quidaz sapiens interrogatus. quō optime possit dicere Respondit Si tūmodo dixeris quod bene scieres. Et ihesus sydrac Si est tibi intellectus. responde proximo tuo. Sin autē sit tibi ma. n^o obtura sup os tuū. ne capiaris in verbo indisciplinato ⁊ confundaris.

Quintum punctum.

R Equiras q̄s erit effectus tue locutōnis. Nam quedam ab initio videntur bona. que malū effectuz habent Querit non solum p̄ncipium. sed etiam finem ⁊ effectū req̄rere debes. vnde Pamphilus dixit. p̄ncipium finem spectat prudētia rerum. Finis p̄ncipium habet omne decus. Verbi p̄ncipium finem circūspice verbi. Ut melius possis p̄meditare loqui. Si autē s̄bum (quod dicere velis) dubium appareat. ⁊ vtrum bonū effectum habituz sit an nō. sililere debes potius q̄ dicere. Nam dixit Petrus alphōsius. qui fuit optimus philosoph^o. Si dicere metuas vnde peniteas. semper est melius nō q̄ sic. Sapiēti em magis expedit tacere. p se q̄ loqui p̄tra se. quia paucos vel neminē tacedo. multos circumuentos vidimus. Quod pulchre voluit qui ait. Nil tacuisse nocet. nocet esse sepe loquutū. Verba em sagittis s̄t. quasi milia. facile dimittuntur. difficile retrahunt. quare dici consuevit Euolat emissum semel irreuocabile s̄bum. Hoc vult Aristoteles dicens. Quod semel est dictum amplius resumī nō potest. ergo in dubijs melius ē tacere q̄ dicere. sicut ⁊ in factis dubijs melius est nō facere q̄ facere. vt ait Tullius dicens. Bene preceperūt qui vetant agere. quod dubites an equū vel ini quū sit. Equitas em per se lucet. dubitatio significationem cōtinet iurie. ⁊ alius dixit Si quid dubites ne feceris. certe omnē iudiciū quod dubitatū fuerit fugi to. Ad intelligentiam hui^o dicōnis (quis) multa notari possent. sed ista q̄nq̄ puncta superius posita breuitatē causa tibi sufficiāt

Sequitur de quid loqueris.

Predictis notatis diligenterq̄ cognitīs super hac dicōne q̄s. sequit̄ videre aliq̄ expōnis causa sup hac dōne qd. ⁊ habz decem p̄cta.

Prīmū p̄ctum.

Et tacendi

Requirere debes in p̄mis. vtz vez vel falsuz. Ait em̄ ihs
sydrac Ante oīa opa tua verbū vez p̄cedat te. 7 añ om̄
nē actū cōciliū stabile. Sup oīa veritas ē colēda. que
sola deo hoīes proximos scit cū ip̄e deus veritas sit. ip̄omet hoc
testante cū dixit Ego suz via veritas 7 vita. Si ergo loqui de
beas veritatē oīmode dicas. mēdacia doloſa penit̄ fugato Un̄
de proph̄a Os iusti meditabit̄ sapiam. 7 lingua ei⁹ loquet̄ ius
diciū. i. veritatē vel sententiā verā Un̄ Salo. in Eccl. Potius
diligēdus ē fur q̄z assidu⁹ i mēdatio Et ali⁹ dixit Acq̄ſce ve
ritati sine a te. plate siue tibi oblate Et etiā Cassidionus Pessi
ma p̄suetudo ē respicere veritatē purā. in q̄ nihil im̄isceat̄ falsi
tatis Nā vt idem agit Bonū est vez si nō aliud ibi im̄isceat̄
aduerso Idē intelligo etiā de simplici veritate Ait em̄ Sene
ca Orō eius q̄ veritati operā dat incōposita 7 simplex eē debet.
Ita ergo veritatē loqui dēs. vt dcm̄ tuū habeat p̄odus iurisiur
rādi. 7 nihil inſit̄ inter tuā simplicē assertionē 7 iurisiurādum.
Nā vt ait Seneca Dcm̄ qd̄ nō habz sine iurisiurādo p̄odus
eius q̄q̄z iurisiurādi p̄odus vile ē. Et itez idē dicit i libro de
forma honeste vite. Nihil tibi inſit̄. an affirmes an iures. de
religione 7 fide scias agi vbicūq̄z de veritate tractat̄. nā 7 si iure
iurādo deus nō inuocat̄. 7 inuocatus nō sit testis. tamē nō tran
ſcas veritatē. nec iusticie trāsiliās legem. q̄ si aliq̄n cogaris vt
mēdatio. vttere nō ad falsitatē sed ad veri custodiam. 7 si cōrige
rit fidelitatē mēdatio redimere nō mētiris. sed potius excusa
beris. quia tibi honesta cā est. iustus aut̄ secreta nō pro dicit. tacē
da em̄ tacet 7 loquēda loquit̄. Atq̄ illa pax est secreta trāquil
litas. veritatē ergo puram dicas 7 simplicē. 7 teuz roga vt ver
ba mendaciū longe a te faciat. Nam 7 salomō rogauit deum di
cens Rogauit te dñe ne deneges mihi anteq̄ moriar. vanitatē
7 verba mēdatiū longe fac a me. mēdicitatē 7 diuitias ne dede
ris mihi. ne p̄pulsus egestare furer. 7 piurem nomen dei mei
Et sicut ne debes loqui nisi veritatē. ita nec facere Dixit em̄ bea
tus Paul⁹ in eplā. ij. ad Ro. Nō em̄ possum⁹ aduersus veri
tatē loq̄. sed p̄ veritate. 7 talē veritatē dicas q̄ tibi credat̄. alio
qn̄ p̄ mēdatio reputat̄ sic ecōuerso. vicē sibi obtinet qd̄ falso cre
ditur. Et iō dixi sup̄ doloſum mēdaciū penitus fugato. nō em̄
est iudicāndus mendax qui dicit falsum qd̄ putat vez. quia q̄n
tum in ip̄o est nō fallit sed ip̄e fallitur E cōtra mentit̄ qui dicit
esse vez quod putat falsum. nec est libera mendatio qui ore nes

De modo loquendi

ciens vez loquitur. sciens autez ꝑtatem mentitur Ut beatus Augustin⁹ dicit. vndemēs ꝑtraria verbis mēdar est ꝛ pestifera. vt testatur Esopus. Omē gen⁹ pestis supat mens dissona verbis. qua qdem peste multuz laborant dignitatū cupidi. qđ preclare dicit salustius. Ambitio mlros mortales falsos subire coegit. aliud clausuz in pectore. aliud in lingua promptū habere.

Secūdum punctum.

QUæres quid dicere vis. vtz sit vtile graue ꝛ profitabile. aut sit vanuz ꝛ inane. verba em vtilia ꝛ vofosa ꝛ profitabilia semp dicere debem⁹. inane vero penitus silere. Aut em Seneca de fora honestate vite Sermo quoqꝫ tu⁹ nō sit inanis. sed aut ꝑsoletur. aut doceat. aut ꝑcipiat aut moueat Et paulus in eplā ad Thymo. dixit Profana ꝛ vaniloquia cuita

Tercū punctum

REquiras an dicas qđ ratōnabile sit an irratōnabile. Ratōnabilia vero sꝫ semp dicenda. irratōnabilia vero sꝫ semp tacenda. Nam qđ ratōne caret nō potest esse diuturnū. qui em ratōne secū portat totum mūdum vincit. vñ si vis vincere totum mūdum. te subyce ratōni. Ratōe em munienda est adoleſcētia. ꝛ etiā dici cōsuevit. Bñ adhibita ratio cernit quid oportunū sit. neglecta ꝛo multis implicat

Quartum punctum.

REquiras vtrum dicas qđ asperum vel duruz. aut qđ molle. dulce vel suauē. dulcia em verba sꝫ ꝑferēda. ꝑtraria ꝛo tacenda ꝛ penitus obmittēda Dixit em ihesus sydrac. Tybie ꝛ psalteriū suauem faciūt melodiā. sup vtraqꝫ at lingua suauis Et iterum idem dixit. ꝛbum dulce multiplicat amicos ꝛ mitigat inimicos. vñ ꝛ dici cōsuevit Silua tenet leporē. sapiētis lingua leporē Et ꝑāphilus Excitat ꝛ nutrit fiducia dulcis amorē Mollia etiam ꝛba ꝛ nō dura dicenda sꝫ. Aut em Salo. mollis sermo frangit iram. fmo quoqꝫ durus suscitaturorē Doc idem Tullius ꝑclare dicit Nō facile dictu est. qntope cōciliat aios comitas. affabilitasqꝫ sermonis.

Quintum punctum.

REquiras an dicas qđ pulcz ꝛ honestū. an turpe vel maluz. nā pulchra ꝛ honesta ꝛba dicēda sꝫ. turpib⁹ ꝛ malis dimissis Aut em btūs Paul⁹ in eplā ꝑma ad Corintheos Nolite seduci. cozrūpūt bonos mozes colloqa mala. Et ali

et tacendi

bi ibi dixit i epla ad Ephesos Dis sermo mal^o de ore vestro non procedat. Et iterum in eadem epistola subdit. Turpiter do aut stultilo quiū aut scurrilitas (que ad rem nō pertinet) non nominetur in verbis sicut decet sanctos. Et Sen. dixit in de formula honeste vite A verbis quoq; turpib⁹ abstieto q; licentia eorum imprudentiam nutrit. Et salomon dixit Homo assuetus in verbis improprij non erudietur cunctis diebus vite sue. s; semper in gratia sale sit conditus. Ait enim beatus paulus in epistola ad Colos. Sermo vero semper in gratia sale sit conditus. vt sciatis quomodo oporteat vnicui; q; respondere.

Sextum punctum est.

R Equiras ne quid dicas obscuruz vel ambiguum s; dicere debes clarum et apartum. Dicit enim lex Nihil enim interest neget quis aut taceat. an obscure respondeat quantum ad hoc vt incertum dimittat interrogantem. Scriptum est enim. Sanctius ē mutum esse q; qd nemo intelligit dicere. Hinc ē q; nemo sophisticate loqui debeat. sermo enim sophisticus obscurus est et deceptorius. Ait enī philosophus sydrac. qui sophisticate loquitur odibilis est. et omni re defraudabitur. non enim data est illi a deo gratia.

Septimuz punctum est

R Equiras ne quid iniuriosum vel contumeliosuz dicas vel facias. Scriptum est enim multis iniuriatur qui vni facit iniuriam. vnde iesus sydrac dicit. Omnis iniurie proxime nememineris. et nil agas in operibus iniurie. vnde cassio. Iniuria vnus cōpaginē totam conuertit. Et etiam paulus in epistola ad colos. ait qui enī iūriam facit accipiet qd iniq; gessit. Et sen. in eplis Ab alio expecta qd alteri feceris. et hoc in alio de qlibet iūria et contumelia et maxie de illa que fit sb silatōe boni. Ait enī tullius. nulla maior ac capitalior est iūria q; eoz q; tūc cū maxime fallūtid agūt vt boni viri esse videantur. Iniuriē nāq; et cōtumelietā passiuē s; vt nō solū cuiuslib; singularitē noceāt. s; et etiā ciuitatib; et regnis q; propter distributōez et mutacōem patiunt. Nā vt ait iesus sydrac. Regnū a gēte i gēte trāffert. p; in iusticias iūrias et contumelias. Et nō solū a dicēdo vl' faciēdo alteri iniuriā cōhibere te debes atq; cessare. s; etiā alteri volēti dicere vel facere iniuriā. obsistere debes si modo potes. Ait enī

Demodo Loquendi

Null. i. pmo libro de officijs Duo sñ iusticie genera. vñ eoz
q̄ inferūt iuriā. alterū eoz q̄ ab his (quibus infer si pñt) nō
ppullant iniuriā Et tātuz vitiū q̄ nō obstat iniurianti si pōe
qñtū si parētes aut patrias aut amicos deserat si cōmode pñt
fieri. qz demū fieri posse dicunt q̄ cūmode fieri pñt vt lex nra
dicit Si aut alius tibi iniuriā dixerit. tacere debes Nā vt ait
austi. in li. de summo bono Bkios⁹ tacendo ē iniuriā fugere
q̄z mēdendo supare.

Octauū pūctum

Rēgras ne qd̄ irrisoriū dicas neqz de amico neqz de
quolibet alio Scriptuz est eni Amico nec ioco lu
dere qd̄ liceat Et iteruz Bonus amicus les⁹ gra
uius irascit. iūmicus at̄ ppt̄ derisiones de se factas
tecū cito ad verba pueniret aut sbera. cui libet at̄ irrisio de se fac
ta displicet. Irrisio facit vt amor inter eos minuit. Et fm re
gulaz amoris. Si amor minuat cito deficit r raro cōualescit
z certe ppter irrisiōes factas cito diceret tibi qd̄ nolles audire
Nā dixit salo. Qui temere manifestat vitia. sua itēpestiue au
diēt crimina. Et martialis dixit Deridens alios nō iderisus
abibis Et iteruz idez Si rideo aliū vel si rideri vtrūqz culpa
est i aure prius turpe. seqns vero magis. Regras ne qd̄ dolo
suz dicas neqz seditiosuz Dicit ei ppha Dispdat dñs vniver
sa labia dolosa r linguā maliloquā Et idē pclare q̄rit Quid
detur aut quid apponat tibi ad linguā dolosaz Et rīdet sbo
terribili. dabūtur sagitte. acute potentis dei cuz carbonib⁹ de
solatorijs Lauēdū ē tibi summe ne aliqd̄ seditiosuz dixeris nī
hil enī est pnicios⁹ in ciuitate q̄z seditio. vbi seditio. ibi ciuiū
diuisio Sz vt ait dñs. omē regnū in se diuisuz desolabit. r do
mus supra domā cadet.

Nonū pūctuz est.

Rēgras ne qd̄ supbuz dicas Nā dixit solo. vbi fue
rit supbia ibi erit stumelia. vbi at̄ hūilitas ibi sa
pientia simul cum gloria Et iob Si ascēderit vs
q̄z ad celos supbia et caput eius nubes tetigerit. quasi sterq̄li
num in fine pibit Et iesus sydrac dicit Odibilis ē corā teo
et hoib⁹ supbia et execrabilis ois iūqtas. Et itez obiurgatō et
iniurie ānullabūt sbam. r domus q̄ nimis locuples est ānul
labit supbia Et ita clare patet q̄ supbia facit hoicm odibilem

Et tacendi

apud oēs. et destruit oīa (q̄ possidet) dona. qđ multū egregie
testat̄ qđā dicēs Si tibi copia si sapia formaq; det Sola sup
bia destruit oīa si comitet. Deinde req̄ras ne s̄bū ociose dicas
Scriptur̄ est nāq; De oī s̄bū ocioso reddituri sumus rōnem
Si itaq; s̄buz tuuz efficac. nō inane. s; rōnabile. dulce. suave
molle. et nō durū. pulcrum et nō turpe vel malū. nō obscurū.
nō ābiguum. nō sophisticū. nō iniuriosum nec seditiosuz. nō
irrisoriuz nec dolosuz. nō supbū nec ociosum. Hoc deniq; tra
do tibi p̄ regula generali. q̄ oīa facta (q̄ pietatē charitatē et ve
recundiam nostrā ledunt. et vt generaliter dicā q̄ cōtra bonos
mores sūt) nec nos facere posse credēdum est vt lex nostra di
cit. ergo ne ea dicere debemus Ait eni socrates Que facere tur
pe ea nec dicere honostū puto Honestā igit̄ sp̄ dicere debes nō
soluz inter extraneos s; etiam inter tuos. Nec etiā in honestis
ver bis inter suos vri debet. q̄ honestus inter alios esse deside
rate Cū in oī tpe vite honestas p̄necessaria est. Et licet sint infi
ta exēpla sup hoc s̄bū. q̄ ad eius expositōez et intelligentiā dici
possent. s; hec ad p̄ns tibi mi fili dicta sufficiūt.

Qui loquendum sit habet puncta septem.

Habito tractatu sup his duabus dcōnibus q̄s et qđ. acce
das ad tractandū sup hac dcōne cui. Et s; istius cōsideratio
nis septem puncta

Primum pūctum est.

Quam loqui desideras. req̄ras cui loq̄ris. vtruz ami
co vel alteri Amico loqui bñ vel certe potes. qz ni
hil ē dulcius q̄ habere amīcū cū quo tanq; cū teipso
loq̄ris Nō tamē loqueris de quibus p̄palādis et
publicandis timeas. si inimicus postea fieret Ait eni Sen. in
eplis Sic loq̄ris tanq; deus audiat. et sic vtruz cum homini
bus tanq; deus videat. Et alius Sic habeas amicum vt nō
timeas ipsum fieri inimicum. Unde petrus alfonsius Prop
ter amicos nō probatos provide tibi semel de inimicis et mil
lesies de inimicis. qz forsan amicus qnq; fiet inimicus Et sic
leuius poterit perquirere damnum suum Secretum ergo tu
tuz (de q̄ nō vis vt sciatur et nō potes habere p̄silū qn reuelat)
tibi soli habeas. nulliq; manifestas. Ait eni ihs sydrac Amī

De modo loquendi

eo et inimico noli enarrare sensum tuum. et si est delictum tuum noli denudare. Audiet enim te et respiciet te. et quasi defendens peccatum tuum subridet te. Et alius ait Quod secretum esse vis nemini dicas. Et alius. Uix estimes ab vno posse celari secretum. Et alius. Locilius vel secretum tuum abicoditur quasi in corde tuo est reclusum. reuelante vero te. in corde suo tenet ligatum. quare dixit. Qui concilium suum retinet in corde sui iuris est melius eligere. Nam tutius est tacere quam ut taceat alius rogare. Concor dat Sen. Si tibi ipsi non imperasti ut taceres quomodo ab alio silentium queris. Si autem concilium secretum habere volueris amicissimo fideli et probato atque secreto illud committas. Suadet enim Salomon Multi pacifici sunt tibi et consiliarius vnus de mille. Et Latho Consilium archanum tacito committe sodali. Corporis auxilium medico committe fideli. Inimico autem non multum loqueris. nec secreta tua illi detegas. Hoc pulcre docet qui ait. Nec perfidatis secreta nec te regatis. Eius quibus egistis pugne discrimine tristis. Et alibi ibi idem dixit. Nulla fides hosti tibi sit. quae talia nosti. Profusus hostilis tibi sit persuasio vilis. Et hoc dico tibi etiam si cum inimico in gratiam redieris. Scriptum est enim. cum inimico nemo tu te in gratiam redit. Vapor enim odij spiritus latet in pectore inimici. vnde Sen. Nihil vbi diu fuit ignis deficit vapor. quare idem ait. pro amico potius expedit occidi quam cum inimico viuere. vnde et Salomon Inimico antiquo ne credas in eternum. et si humilis vadat et curus non credas illi. captus enim est utilitate non amicitia. reuertitur voluntate ut capiat fugiendo que non potuit persequendo. Et alibi idem horribile verbum dicit. In oculis tuis illacrimabitur inimicus. et si viderit tempus non sariabit sanguine tuo. Et petrus alfonsius dixit. Ne associes te inimicis tuis. cum alios poteris respicere socios. quae enim mala egeris. notabunt. que vero bona fiunt denigrabunt. cum omnibus denique caute loquendum et facien dum est. quia multi credunt amici qui reuera sunt inimici. Nam omnes ignotos quasi inimicos suspicandos asserit. ait enim. Non egredieris viam cum aliquo nisi prius eum cognoueris. et si quis in via tibi ignote associauerit iterque tuum inuestigauerit dicte longius ire quam disposueris. Et si detulerit lanceam vade a dextris. siensem vade a sinistris.

Et tacendi.

Secūdum punctum.

R Equas vtz insipienti aut sapiēti loquar? Aut em̄ salo
mon In aurib⁹ insipientiuz nē loquar. quia respiciēt
doctrinā eloquij tui Et itez Vir sapiēs (si cum stulto
cōtenderit siue irascat siue rideat) nō inuiciet regem. Et iterum
Nō recipit stult⁹ verba prudētiē nisi ea dixerit q̄ versant̄ in cor
de suo Et ihs sydrac. cū dormiēt loquit̄ q̄ narrat stulto sapias
z in fine narratōis dicit q̄s ē hic Tercū pūctuz

R Equas ne cū irrisore loqris Scriptū est em̄ cū irriso/
re z sortū nō hēas. loquele ei⁹ assiduitatē quasi toxica
fugas. Societas ei⁹ (cui loqris) ē aliena affabilitas. Et
salo. Noli arguere irrisorē ne te oderit Argue sapiētē z te dili
get. Et Sen. dr Qui corripit irrisorē. ipe sibi iuriā infert. q̄
arguit impiū ipe sibi maculā q̄rit Quartū pūctuz.

R Equas ne cū linguoso vel loq̄i colloquū hēas neqz
cū ciniciis. i. latratib⁹ z mordacib⁹ Aut em̄ ppha Vir
linguosus nō diliget in fra Et ihs sydrac dicit Terri/
bilis ē in citate sua hō linguosus. z temerari⁹ in x̄to suo odibi
lis ē Et itez. q̄ odit loq̄itatē. extiguit maliciā Et alibi idē dr
Cū viro linguoso ne loquar in ignē illi⁹ ne sternes ligna Et a/
libi idē ait Nec cū fatuis cōciliū hēas. nō em̄ pnt diligere nisi
q̄ eis placēt. Itē cū ciniciis nō multū loqris Et em̄ Tullius.
Rō cinioz penit⁹ abijciēda est Linos grece latine dr canis.
In cinici dicuntur latrātes vt canes. te q̄bus z silibus dr dñs.
Nolite p̄ccere margaritas int̄ porcos Quintū pūctuz.

R Equas ne cū maliuol⁹ multū p̄cedas. Aut em̄ Augul.
Sic ignis (q̄ntomag⁹ ligna suscepit) ip̄ i maiorē flā/
mā erigit. Ita mal⁹ hō q̄ntomag⁹ rōnem audiuerit ip̄
in maliciā eritabit. vñ Salo. In maliuolā aiām nō introibit
sapia. q̄re Latho dr. Lōtra x̄tulos noli p̄cedere verb Sermo
datur cūctis. aimi sapia pauc Sextum punctū

R Equiras ne te secret⁹ cū ebrioso vel muliere mala loqris
dicit em̄ Salo. Nullum secretū est vbi regnat ebrietas.
z aliis Barrulitas muliez id solū nouit celare qd̄ nescit

O Eniqz reqras q̄b⁹ audiētib⁹ aliqd̄ loqris. scriptū est em̄
Prospice te circū si vis p̄ferre sinistrz Ne liceat forsan q̄
maledicat idē Et certe mlt̄a exēpla ad expoz z intelligētiā h⁹
dcōis Qui poi pnt. sz ista in p̄nti tibi carissē fili sufficiāt

contra verborum notā contendere verbis
sermo datur cunctis, anxia sapientia pauca

Demodo Loquendi

Cur loquendū sit req̄rendū est. ⁊ sc̄s; q̄nq; obseruāda

Qunc accedam⁹ ad expōēs hui⁹ aduerbii cur. ⁊ certe istud
Cur cām req̄rit Req̄ras ergo tui dicit cām. nā sic in sc̄is
⁊ faciēdis cā est req̄renda dicēte Seneca Quiniscūq; facti cau-
sam req̄re. ⁊ cū iniciauerit exitus cogitab. ita q̄ in dicit causa ē
quirēda. ⁊ sicut sine cā nil agitur nec iracūdis fortuitis casibus
implicat. vt Cassio. dixit. Ita sine cā nil dicere dēs Et sic in
q̄libet re ⁊ p̄posita q̄druplex cā repit. s. efficiēs materialis forma-
lis atq; finalis Ita in dicit nris q̄druplex cā q̄nq; repitur Cā
materialis p̄tinet sub q̄d. formalis sub q̄uo Cā efficiēs p̄tine-
tur sub q̄s. Sed in p̄nti loq̄mur de cā finali. quā cām q̄rimus
p̄ cur Cā igitur finalis tui dicit sit aut p̄ dei fuitio. aut p̄ hūa-
no p̄modo. aut p̄ vtroq; aut forte p̄ amico. aut p̄ oibus p̄re-
dictis Pro dei fuitio. vt faciūt p̄dicatores seculares ⁊ sp̄uales
Pro hūano p̄modo vt faciūt causidici ⁊ alij oratores. naz fm
b̄m Aug⁹. licet aduocato vendere iustā aduocationē. ⁊ iuris-
perito vedere iustū consiliū Et hic q̄n dicit s̄ba pro hūano cō-
modo req̄ras qd̄ sit p̄modū ⁊ quale. dēt em̄ esse pulc̄r nō turpe
q; fm̄ leges. Turpia lucra s̄ ab hoibus pp̄ulsanda. q̄re Se-
neca d̄t Turpeluc̄r vel dispendiū fugito. ⁊ alius valde p̄clare
ait Luc̄r cū mala fama dandū est appellandū. ⁊ alibi scriptur
est Nallē pdidisse q̄ turpiter accep̄t isse Dēt etiā esse p̄modū
moderatū Cōponit em̄ p̄modū ex cū ⁊ mō. naz vt ait Cassio.
Si p̄modū mēsurā excesserit v̄m sul̄ nois nō hēbit Dēt etiā
ēē naturale. ⁊ quasi cōe. i. cū p̄mō n̄ro ⁊ alieno Ait em̄ lex natu-
re. equū est neminē cū alteri⁹ iactura fieri locupletiorē. qd̄ ait
Tul. Neq; timor neq; dolor. neq; mors neq; aliud qd̄ extrinse-
cus accidere possit. tā est p̄tra naturā q̄ ex alioz incomodo suū
augere cōmodū. ⁊ maxie de exiguitate mēdici Ait em̄ Cassio.
Ultra oēs credulitates ē diuine velle fieri de exiguitate mēdici
Pro vtroq; at. i. pro dei fuitio ⁊ hūano p̄mō dicit s̄ba sacer-
dotes ⁊ clerici seculares p̄ncipal̄s pro dei fuitio. sc̄dario p̄ suo
cōmodo Viuere em̄ debēt de altari. vt decreta clamāt Et etiā m̄
Paul⁹ in epl̄a. i. ad Cor. vbi d̄t Qui altari seruiūt. euz altari
p̄cipāt Ita ⁊ d̄ns ordianit his q̄ euāgeliiū tenūciāt. de euāge-
lio viuere debēt Quidā t̄n clerici cām p̄uertāt. q; p̄ncipal̄s fa-
ciūt ⁊ dicūt s̄ba pro hūano p̄mō ⁊ p̄ hūis p̄ten da. ⁊ sc̄dario

Et tacendi

pro dei seruitio. qđ facere nō debēt. Cā vero dicēdi pro amico te mouere dēt dum tñ verba sint iusta z honesta. Lex em̄ amicitie fm̄ Tullia hec ē. vt nō rogem⁹ res turpes. nec faciam⁹ rogari. nō em̄ pro amico facere vel dicere debes qđ ad pctm̄ ptinet. Nā fm̄ regulā iuris. nō est excusatio peccati si amici cā peccaueris. Amici em̄ crimia si seras facis tua. Et qđ plus est. bis peccat qui pctō obsequiū accōmodat. crimē sibi parat qui nocentē adiunat. Nā socius sit culpe qui nocentē adiunat. z maxie in re turpi duplex est pctm̄. Ait em̄ Seneca. In turpi re peccare bis est delinquere. In opem vero amicuz defen dere debes. vt verus defensor dicaris. Ait em̄ Cassio. Ille prope defensor est dicendus qui defendit in opem. Pro oibus vero pcedis libentius fundas verba vtilia scz pro dei seruitio z huano cōmodo z amici vtilitate. Et licet multa exēpla ad expōnem hui⁹ aduerbijs dici valeant. hec tñ breuitatē causa tibi sufficiat.

¶ Quō loquēdū sit. s̄ quinqz modi obseruādi.

Predictis auditis z intellectis sup hoc aduerbio cur. Expōnem z intellectū audias hui⁹ dictionis quō. Et certe istud quomō formā z modū requirit. ergo cū loqueris modū dicendi requires. Nam sic in rebus modus est seruāndus. de quo dici cōsuevit. Omnibus adde modū. mod⁹ est pulcherrima vtus. vltra eū modū z circa modum nihil est rectum. Quod multū eleganter z preclare dicit Oratius. Est modus in rebus s̄ certi digniqz fines. Quos vltra citra neqz consistere rectum. Et ita in dictis si modus omittat. nihil laudabile poterit inueniri. Ait em̄ Cassio. Modus vbiqz laudāndus est. Modus itaqz tuus sit q̄ntuplex. videlicet in pronūciatione. in velocitate. in tarditate. in inq̄ntitate. z in qualitate. Videndū est ergo quid sit pronūciatio. Pronūciatio est verborū dignitas rebus z sensibus accōmodata z corpis moderatio. Nec em̄ intantū excellit fm̄ sententiā Marcitullij. q̄ in docta orō laudem cōsequitur si optime feratur. Et quāuis exposita sit si indiceret dicatur cōtemptū irrisi onēqz mereat. In pronūciatione itaqz primū exerceri debz vocis z spūs moderatio corpis z lingue motus. vitia quoqz (siqua sint oris) diligentia emendanda sunt. ne verba sint inflata. vel alienata. vel in faucibus frendentia. nec vocis immanitate resonātia. non

De modo loquendi

aspera freudentibus vel hyantibus labijs prolata. sed p̄ssim & equaliter vel leuiter et clare p̄nūciata. vt suis queq; materie sonis enūciētur. & vnūquodq; verbuz legitimo accentu decorēt nec imoderato clamore vociferet. nec ostētatiōis cā frāgat orō. vez pro locis reb⁹ caus⁹. & tpib⁹ dispēlanda ē. Nā aliq̄ simplicitate narrāda s̄t. aliq̄ autoritate suadēda. alia cū indignatōne dep̄mēda. aliamiser atōne flectēda. itavt vox & orō semp̄ sine cāeueniāt Sequitur ḡ vt q̄ leta s̄t. leto vultu p̄nūciant. que trista. tristi vultu. q̄ crudelia. minaci vultu dicēda s̄t. Qd̄ preclare docet Orati⁹ dicēs. Tristia mestū vultū verba deceēt tratum plena miar Ludentē lascina. seuez seria deā Obsuādū est et̄ vt sit recā facies. ne labia deor̄q̄ant. nec magn⁹ hyar⁹. nec sompn⁹. i. sup̄ssus vult⁹. nec deiecti in terra oculi. & inclinata ceruix. nec eleuata aut dep̄ssa sup̄cilia. qz nihil p̄t placere qd̄ nō deceat Et fm̄ Tullii Caput ar̄ est dicere qd̄ deceat. labia lam bere vel mordere ē deforme Cū et̄ in dicēdis verb̄ mod⁹ eē debeat. ore nō maḡ q̄ labijs loq̄ndū est. dicēda q̄z s̄t submissa leuiter natura ḡuiter inflexa moderate Cū magna dicim⁹ grauit̄ p̄ferēda s̄t. cū etiā pua dicim⁹ huiliter. cū mediocritate nā etiā in p̄uis caus̄ nihil grāde nihil sublime dōm̄ ē. sed leuī ac pedestri more loq̄ndū est. In caus̄ vero maiorib⁹ vbi de deo vel hoim̄ salute referim⁹. plus m̄gnificētie & fulgor̄ est exhibēduz In p̄patis vero caus̄ vbi nihil agit nisi vt auditor delectet. moderate dōm̄ ē Sed notādū est q̄ quis de magnis reb⁹ quisq; dicat. nō t̄n sp̄ m̄gnificē dicere dēt Nā vt autoz ē seneca de formula honeste vite Lauda p̄ce. vitupa p̄cius Silr̄ reprehendēda ē nimia laudatio. sicut imoderata vitupatio. illa em̄ adulatōne. hec malignitate suspecta ē. in p̄ntia at̄ sui aliq̄s laudari nō dēt. Scriptū em̄. Laudare p̄ntem nec ledere decet absentē In velocitate & tarditate silr̄ modū req̄ras. vez t̄n aliud in dicēdo est q̄ in faciēdo. nō em̄ dēs esse velox ad loq̄ndū. sed tard⁹ cū moderamine p̄petēti Aut em̄ btūs Jacob⁹ in eplā sua. Esto velox ad audiēdū. tard⁹ vero ad loq̄nduz. & tard⁹ ad irā & Salo. dicit. vidisti hoim̄ velocē ad loquēduz. stulticia sperāda est magis q̄ illius correctio. & Lassio. Nec ē regalis proculdubio virt⁹. tardius i verba prorūpe & celerius necāria sentire. Silr̄ in iudicādo tardi⁹ esse dēs. Scriptū est em̄ Op̄timū iudicē cr̄ssimo. q̄ cito intelligit & tarde iudicat In et̄ dici

Et tacendi

Assuevit. Ad p̄cedū p̄perat q̄ cito itelligit & tarde iudicat. Cō
petēs ei mora i talib⁹ n̄ ē r̄probādo. vñ qdē dicit Mora ois o-
dio ē sed fac sapiētē. Pariformit i p̄cilijs req̄ras tarditatē & n̄
velocitatē a festinatāia In deliberādo ei vtilia mora ē tutissima
Scriptū est ei De p̄cilijs q̄ diu tractauer⁹. id puta rectissimū
velox ei cōcilijs sequit̄ penitētia. Et itez. tria sunt p̄traria p̄ci-
lio. festinatāia ira et cupiditas In faciendo aut̄ p̄ deliberatōem
velocitate excedere d̄z. Ait em̄ sen. in eplis Minus dicitō q̄
facias et diu deliberato cito facito. Celeritas em̄ b̄ficiū gratū
facit. Hoc pulcre dicit salustius Prius q̄ incipias p̄sulito. & v-
bi p̄sulueris mature. factō opus est. Et salo. Vidisti hoīez ve-
lozes in opesuo. corā regib⁹ stabit. nec erit inter ignobiles Et
sydrach dicit In oibus opibus tuis velox esto. & ois ifirmitas
nō occurr̄t tibi. Nō tñ tāta velocitatez exerceas. q̄ i opib⁹ p̄fec-
tionē imp̄diat In quātitate insup modū req̄ras nō multa dicē-
do. Nā i multiloq̄o nō deest p̄ctm. et Salo. in eccias. d̄z. Mul-
tas curas sequunt̄ somnia. et in multis s̄monib⁹ inuenit̄ stul-
tia. et alibi idēz In oī tpe bono erit abundātia. vbi aut̄ s̄ ver-
ba plurima vbi freq̄nter egestas. Et Sen. Nihil em̄ p̄deris
nisi q̄scere. et cuz alijs loq̄ minima. secū multa Moderate tñ
loq̄ & tacere debes Dicit ei p̄aphilus Nec nimīū taceas. nec ver-
ba sup̄flua dicas. Audias ergo plurima. m̄deas vero pauca.
Nā vt ait socrates In oibus placere p̄ter. si gesseris optia et
locut⁹ fueris pauca In q̄litate deniqz loq̄ndi modū req̄ras. s. di-
cendi b̄n. Scriptū ē em̄ P̄cipiū amicicie est b̄n loq̄. male di-
cere vero est exordīū inimiciaz Dicēda igit̄ s̄. verba leta ho-
nesta. lucida. simplicia. p̄posita. plano ore. vultu q̄eto. facie cō-
posita. sine imoderato cachinnio clamore nullo p̄ferendo. De
q̄bus salo. d̄z. Fau⁹ mellis s̄ba p̄posita. dulcedo aie & sanitas
ossius Et hec ad expositōez & itelligētiaz d̄comis quō dicta sus-
ciant.

Quando loq̄ndū & dicendū sit et q̄ ordine

Uperest deniqz videre de intelligentia et expositōe
huius aduerby q̄n. certe istud q̄n tēpus requirit.

Requiras ergo diligenter tēpus dicendi simul et
ordinē Ait em̄ ielus sydrach Nō sapiēs tacebit vs.

q̄ ad tempus. lasciuus aut̄ & imprudēs nō obseruabit tēpus
Seruādo ergo tempus seq̄ris s̄bz salomonis dicentis. t̄ps
dicendi. tempus tacendi Magna em̄ res est vocis & silētij tē-

De modo Loquendi

peramētū. vñ Scñ. dī Serua itaq; silētū donec loq; tibi fue-
rit necessariuz. et nō soluz tuuz silentiū serua. sed etiā alioz silē-
tium expecta Expectare ergo debes dicēdi tēpus donec tibi pre-
beat audituz Aut em̄ iesus sydrac. vbi nō es auditus nō effun-
das sermones. et ipōrtune noli extolli in sapientia tua Impor-
tuna enim est narratio tua qñ tibi nō p̄betur auditus. est et q̄si
musica in luctu. Nā vt idē ait musica in luctu impōrtuna nar-
ratio. Et qui narrat s̄bz nō attēdēt quasi q̄ se exercitat dormi-
entē a graui somno. Et nō soluz in dicendo alijs. s; etiā in res-
pondendo tps expectare debes Nā scriptuz est Ne p̄peres res-
pondere donec finis fuerit interrogantis Nā vt ait solo. Qui
prius r̄ndet anteq; audiat. stultum se esse demōstrat. et p̄fusio-
ne dignū Sillr q̄ prius loquit anteq; discat. ad cōtēptuz et ir-
risionez p̄operat Unde iesus sydrac dī Ante iudiciū para iu-
stiam Et anteq; loqris discē singula Ergo suo loco et impore
dicenda s̄. p̄postero ordine penitus obmissio Nā si de p̄dica-
tōe loq; desideras tpe p̄gruo. pri^o historiā dices q̄ sc̄ario docet
mysticū sensuz ad ecclīaz militatē ptinētē Tertio vō tropolo-
giam q̄ est ad iformatōez bonoz mox Si vero de eplīs trac-
tes. primo loco pone salutatōem. sc̄do exordiu. tertio narrati-
onez. quarto petitiōem. et q̄nto p̄clusionē Si at̄ de cōcionādo
in abaciatis faciēdis studeas. primo loco et tpe salutationem
dicas. Sc̄do vero p̄mēdatōem tā illorū ad quos abaciata
dirigit q; socioz tecū abaciata portāriūz siue narratiōem eius
q̄ tibi impositum fuerit Tertio facies exhortatiōem dicēdo
Inasoria s̄ba ad p̄seqndū id q̄ postulatuz Quarto in oi po-
stulatione allegando modum q; id q̄ postulat̄ fieri valeat.
Quinto induces exēpla de rebus in silibus negocijs factis et
obseruatis Sexto deniq; assignabis sufficiētē rōnez ad p̄dic-
ta oīa Et hoc factas ad exēplū gabrielis archāgeli. q̄ cū missus
esset a deo beatā vginē Mariā P̄rio posuit salutatōem dicēs
Aue gratia plena dñs tecū b̄ndicta tu rē. Sc̄do p̄fortatōez
siue exhortatiōem s̄biunxit de deo. ne timeas maria rē. Quā ex-
hortatōez p̄p̄osuit archāgelus denūciatōi. et ideo q; b̄tā ma-
ria turbata fuerat in salutatione archāgeli Tertio vero posuit
ammiracionē dicēs. Ecce p̄cipies in vtero et paries filiu rē.
Quarto posuit modi expressionez cum dicit. sp̄s sc̄s supue-
niet in te et s̄rus altissimi obūbrabit tibi. Quinto posuit exē

Et tacendi

plum cum dicit. Ecce elizabeth cognata tua pariet filium in senectute sua Sexto assignauit sufficiens rationem ad predicta cum dicit. quod non erit impossibile apud deum omne seruum. Si autem te legibus et decretis tractare uolueris. primo tempore et loco locum ponas. secundo casum. tercio littere expositionem. quarto filia. quinto contraria. sexto solutiones Et sic de qualibet scia que ad res pertinet aut secundum prius et posterius sunt dicenda. Nec denique exempla super hoc aduerbio quoniam tibi ad prius dicta sufficiant Tu autem ex ingenio tibi a deo prebito multa super hoc et super quolibet uerbo huius uersiculi Quis quid recte pro tue uoluntatis arbitrio poterit cogitare. Nam sicut in abecedario omnes scripture uolunt. ita super hoc dicto sermone quicquid dici vel tacere debet fere posset intelligi Hanc igitur doctrinam super loquendo vel tacendo breuiter comprehensam tibi et alijs tuis fratribus scribere curauimus. quod uita fratrum potius in loquendo vel dicendo quam in faciendo consistit Seneca hoc testante qui ait Culpa est minime ueniens litterato uiro occupatio exercendi laceratos et dilacerandi uirtutem Si autem etiam super faciendo uolueris habere doctrinam detrahatur de hoc uersiculo istud seruum dicas. et in loco illi ponas hoc uerbum facias. Unde dicat Quis quid. cur facias. cui. quomodo. quoniam requiras Et ita fere omnia que dicta sunt. et multa alia poterint ad uerbum facias aptari ualiter His denique auditis curia predicta exercitatione intentissima et frequenter usu te ipsum exercias Nam exercitatio ingenium et naturam sepe vincit. et uisus omnium magistro precepto superat. ut ualeas doctrinam dicendi ac faciendi in prompta habere. Deum insuper exora qui mihi donauit predicta tibi narrare. ut ad eterna gaudia nos faciat uenire.

Explicit libellus de doctrina loquendi et tacendi. ab Albertano causidico brixienti ad instructionem filiorum suorum compositus. Impressus ac finitus Colonie. Anno domini M. cccc. xci. per Henricum Quentell.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is mostly obscured by the paper's texture and discoloration.

VI
Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly a signature or a reference number.

MARQUES DE SAN JUAN DE PIEDRAS ALBAS

BIBLIOTECA

Pesetas

Número. 1282 | Precio de la obra

Estante 122 | Precio de adquisición..

Tabla... 6 | Valoración actual.

Número de tomos.

150

STONBROOKS - DRAGON & CASQUE

20